

14.08.2018

Asia/4

§ 357

Kaupunkiympäristölautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle HSL:n alustavasta toiminta- ja taloussuunnitelmasta 2019–2021

HEL 2018-007191 T 00 01 06

Lausunto

Kaupunkiympäristölautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Strategiasuunnitelma sekä toiminta- ja taloussuunnitelma

Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän (HSL) strategiasuunnitelman 2018–2021 visio ja strategiset painopisteet antavat hyvän perustan HSL:n toiminnalle. Strategian tavoitteet ovat kannatettavia ja tukevat omalta osaltaan Helsingin kaupungin maankäytölleen ja liikenteelleen asettamia tavoitteita.

Strategian käytännön toteutumisen seurantaan tulee kehittää mittareita, jotka kertoisivat muun muassa toiminnan taloudellisuudesta, tehokkuudesta ja suunnittelun laadusta. Mittariston tulee olla riittävän laaja, jotta sen avulla pystytään arvioimaan toiminnan onnistuneisuutta ja tehtyjä muutoksia. Tavoitteena tulee koko ajan olla joukkoliikenteen houkuttelevuuden sekä taloudellisuuden ja kustannustehokkuuden parantaminen. Näitä tunnuslukuja ja niiden muuttumista tulisi seurata kulkumuo- doittain ja liikennesektoreittain. Tunnuslukujen aikasarjat antavat mahdollisuuden seurata ja analysoida pidemmän aikavälin muutoksia toiminnassa ja taloudessa. Strategiset painopisteet olisi perusteltua sitoa seurantaan ja tämän hetkiseen tilanteeseen myös lukujen osalta.

Lipputulosten arvioiminen vuonna 2019 on haasteellista lipputuotteiden ja hinnoittelun muuttuessa merkittävästi uuteen vyöhykejärjestelmään siirryttäessä. Joukkoliikennematkustajien näkökulmasta on hyvä, että muutos on suunniteltu tehtävän siten, että lipunhintoja muutetaan keskimäärin 3,4 % nykytilannetta halvemmiksi ja näin ollen AB-kuukausilipun hinta pysyy alle 60 eurossa. Korotusta nykyiseen Helsingin sisäiseen lippuun tulee noin 5 euroa kuukaudessa. Samalla lipun toiminta-alue kuitenkin laajenee ja lisävyöhykkeen kertalipun saa halvemmalla kuin nykyisin erikseen ostettavan seutulipun. Helsingille aiemmilta vuosilta kertynyt runsas ylijäämä antaa mahdollisuuden tehdä alijäämäisen budjetin ja seurata uuden vyöhykejärjestelmän lipputulosten muutosta rauhassa.

Liikenteen hoidon ja lipputulosten kehitystä uudessa vyöhykejärjestelmässä on syytä seurata tarkasti, ja tarvittaessa tulee tehdä tarkistuksia

lipunhintoihin. Järjestelmässä on säilytettävä mahdollisuus kuntakohtaiseen talousvaikutusten tarkasteluun sekä tarvittaessa lipunhintojen eriyttämiseen myös kuntakohtaisesti, mikäli kuntien välillä näyttäisi muodostuvan hyvin merkittäviä eroja mm. taloudellisen vaikutusten ja edellytysten suhteen.

Vuosilippu on hyvä uusi lipputuote. Se tulee olemaan joukkoliikenteen kanta-asiakkaalle vaivaton ja hieman kuukausittain ostettavaa lippua edullisempi vaihtoehto. Asiakkaan kannalta toimivaksi tämän tuotteen tekee se, että lipun voi maksaa kuukausittain.

Joukkoliikenteen lippujen hinnat ja kuntaosuudet ovat koko HSL:n toiminnan ajan kasvaneet huomattavasti yleistä kustannuskehitystä ja matkustajamäärän kasvua voimakkaammin. Joukkoliikenteen suunnittelun ja palvelujen hankinnan keskittäminen ei ole tuonut mukanaan ennakoituja synergiahyötyjä. HSL:n tulee kiinnittää talouden tasapainottamiseen ja menojen kasvun katkaisemiseen enemmän huomioita sekä kääntää tuottavuutensa kasvuun. Helsingin kaupunkistrategiassa 2017–2021 on asetettu kaupungin omalle taloudelle tavoite, että velkaantumiskehitystä hidastetaan pitämällä käyttömenojen reaalisuus kasvun mukaisena vähennettynä vuotuisella 0,5 %:n tuottavuuden parantamisen tavoitteella.

Liikenteen palvelutaso ja palvelutason muutokset

Helsingin joukkoliikenteen palvelutasoon liittyvät muutokset pohjautuvat yhteistyössä valmisteltuihin suunnitelmiin. Raskaan raideliikenteen ja raitiolinjaston kehittäminen ja niiden liikenteeseen tehtävät muutokset ovat Helsingin tavoitteiden mukaisia. Toimintakaudella aloittavat poikittaiset bussirunkolinjat ovat myös toivottu parannus seudun joukkoliikennejärjestelmään.

Kuntaosuuksien taso

HSL:n tulisi katkaista matkustajamäärien kasvua voimakkaampi joukkoliikenteen hoidon menojen kasvu. Helsingin kuntaosuus on kasvanut viidessä vuodessa reilulla 30 miljoonalla eurolla eli noin 17 %. HSL:n talous tulisi saada kestävä pohjalle. Toiminnan tuottavuuden seuranta edellyttää selkeät mittarit. Esimerkiksi hallinnollisten kulujen kasvua suhteessa koko budjettiin olisi syytä seurata nykyistä tarkemmin. Lisäksi palveluiden ostojen sisältöä ja vaikuttavuutta tulisi seurata. Tarkempien lukujen lisäksi olisikin tarkoituksenmukaista kerryttää myös arviota muutosten vaikuttavuudesta.

Periaate, jossa joukkoliikennejärjestelmän kehittämisen investointikustannuksia kierrätetään HSL:n infrakorvausten kautta, tarjoaa mahdollisuuden kehittää kokonaisvaltaisesti seudun joukkoliikennejärjestelmää.

Lippujen hintojen voimakas nostaminen infrakustannuksista johtuvien investointien kattamiseksi ei ole kestävä ratkaisu, kun seutu kasvaa vauhdilla. Subventioasteen voisi ajoittain määritellä erikseen hankekohtaisesti, jolloin kuntaosuuksien yhteenlaskettu osuus voi olla tilapäisesti yli puolet HSL:n tuloista. Tämä on perusteltua myös siksi, että infrainvestoinnit vaikuttavat myönteisesti kuntien maankäytön kehittämiseen.

Lipputulotavoitteet TTS-kaudella

Joukkoliikenteen järjestämisen kustannuksista on vuosikymmeniä kateuttu lipputulolla noin puolet. Tämä on hyvä periaate tulevaisuudessa, jotta joukkoliikenteen lippujen hinnoittelu pysyy kilpailukykyisenä.

Tarkastusmaksun korottaminen

Tarkastusmaksun korottaminen 80 eurosta 100 euroon ei ole perusteltua. Laissa on määritely, että joukkoliikenteen tarkastusmaksun suuruus on enintään 40 kertaa niin suuri kuin alueensa alin aikuisten kertamaksu. Nykyisin halvimman kertalipun voi ostaa mobiililaitteella tai matkakortilla. Tällöin tarkastusmaksu voisi olla HSL-alueella korkeintaan 88 euroa.

Pysäköintivirhemaksu on Helsingissä maksuvyöhykkeestä riippuen 60 eurosta 80 euroon. Joukkoliikenteen tarkastusmaksun ei ole syytä olla suurempi kuin pysäköintivirhemaksun. Toisin kuin liputta matkustamisesta väärästä pysäköinnistä voi aiheutua haittaa tai vaaraa myös kolmansille osapuolille.

Kuntakohtaisen ylijäämän tai alijäämän käyttö

Helsingin kuntaosuuden sopeuttaminen 202 milj. euron tasoon vuonna 2019 tulee tehdä ensisijaisesti yleisten kustannusten kasvua rajoittamalla ja lipputulota kerryttämällä sekä tarvittaessa kuntakohtaisen ylijäämän käyttöä lisäämällä. Yhdessä sovituista joukkoliikenteen palvelutason muutoksista tulee kuitenkin pitää edelleen kiinni. Muutoin kuntakohtaisen ylijäämän käyttö esityksen mukaisesti jaksotettuna kolmelle vuodelle on tarkoituksenmukaista kuntaosuuden vuosittaisten muutosten tasaamiseksi.

Käsittely

Asian aikana kuultavana oli liikenneinsinööri Markku Granholm. Asian tuntija poistui kuulemisensa jälkeen kokouksesta.

Esittelijä

kaupunkiympäristön toimialajohtaja
Mikko Aho

Lisätiedot

Postiosoite
PL 58200
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunkiymparisto@hel.fi

Käyntiosoite
Sörnäistenkatu 1
Helsinki 10
<https://www.hel.fi/>

Puhelin
09 310 1691
Faksi

Y-tunnus
0201256-6

Tilinro
FI06 8000 1200 0626 37
Alv.nro
FI02012566

14.08.2018

Asia/4

Markku Granholm, liikenneinsinööri, puhelin: 310 37121
markku.granholm(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Lausuntopyyntö HSL:n kuntayhtymän alustavasta toiminta- ja taloussunnitelmasta 2019 2021
- 2 Alustava toiminta ja taloussuunnitelma 2019 2021, HSL

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Lausunto on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Lausuntopyyntö

Kaupunginkanslia on pyytänyt kaupunkiympäristölautakuntaa antamaan asiasta lausunnon kaupunginhallitukselle 16.8.2018 mennessä. Asia tulisi siis käsitellä 14.8.2018 kaupunkiympäristölautakunnan kokouksessa. Lausuntoa on pyydetty myös HKL-liikelaitoksen johtokunnalta.

Yleistä

Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän (HSL) perussopimuksen mukaan kuntayhtymällä on oltava taloussuunnitelma, joka ajoittuu kolmelle seuraavalle vuodelle. Taloussuunnitelma tarkistetaan vuosittain. HSL:n hallitus laatii ehdotuksen taloussuunnitelmaksi. Ehdotuksesta pyydetään jäsenkuntien lausunnot. Taloussuunnitelman tulee sisältää mm. strategiasuunnitelma sekä tariffien ja palveluverkon muutoksia koskevat suunnitelmat.

HSL on pyytänyt kaupungin lausuntoa taloussuunnitelmaehdotuksesta 2019–2021 ja siihen liittyen strategiasuunnitelmasta, liikenteen palvelutasosta ja palvelutason muutoksista, kuntaosuuksien tasosta, lipputulotavoitteista TTS-kaudella, tarkastusmaksun korottamisesta ja kuntakoh-taisen yli- tai alijäämän käytöstä suunnitelmakaudella.

HSL:n strategiasuunnitelma 2018–2021

HSL:n perustehtävä on uuden strategian mukaan tarjota houkutteleva ja tehokas joukkoliikenne sekä kehittää yhteistyössä toimivaa liikkumisen kokonaisuutta. HSL:n uusittu visio on ”Kestävällä liikkumisella sujuva arki ja maailman toimivin kaupunkiseutu”. Vision kolme keskeistä asiaa ovat: kestävyys, sujuvuus ja seudun toimivuus.

Uuden strategian viisi strategista painopistettä ovat:

1. erinomainen asiakaskokemus
2. tehokas runkoverkko
3. ennakointi ja uudistuminen
4. aktiivinen yhteistyö
5. kestävä talous

HSL:n uusittu strategia tullaan hyväksymään HSL:n yhtymäkokouksessa syksyllä 2018.

Taloussuunnitelma

HSL:n toimintamenojen on vuonna 2019 arvioitu olevan yhteensä 747,3 milj. euroa. Toimintamenot kasvavat vuoden 2018 toteutumaennusteesta 42,5 milj. euroa (+ 6,0 %). Vuonna 2020 toimintamenojen arvioidaan olevan 766,6 milj. euroa ja 772,9 milj. euroa vuonna 2021.

Joukkoliikenteen operointikustannukset vuonna 2019 ovat 528,3 milj. euroa, mikä muodostaa 70,7 % HSL:n toimintamenoista. Liikennemuodoittain kustannukset jakautuvat seuraavasti: bussiliikenne 332,8 milj. euroa (63 %), junaliikenne 90,8 milj. euroa (17 %), raitioliikenne 56,2 milj. euroa (11 %), metroliikenne 43,8 milj. euroa (8 %) ja lauttaliikenne 4,6 milj. euroa (1 %). Joukkoliikenteen hoidon kustannustason arvioidaan nousevan keskimäärin 2,4 % edellisvuoden tasosta.

HSL:n kautta laskutettava kuntien joukkoliikenteen infrasta maksettava käyttökorvaus on kasvanut voimakkaasti Kehäradan ja Länsimetron myötä. Inframenoihin sisällytetään 50 % investointien poistoista ja ko-roista sekä hallinto- ja ylläpitokulut täysimääräisinä. Inframenot vuonna 2019 ovat 150,7 milj. euroa, josta metron osuus on 110,2 milj. euroa.

Lipputulaja arvioidaan vuonna 2019 kertyvän 371,3 milj. euroa, mikä olisi 0,7 % vähemmän kuin vuoden 2018 lipputulojen toteutumaennuste. Uuden vyöhyketariffin mukaiset lippujen hinnat on tässä vaiheessa määriteltä niin, että laskennallinen lipun hintojen muutosprosentti koko ABCD alueen lippujen hinnoissa on -3,4 %. AB vyöhykkeen lippujen osuuden arvioidaan muodostavan 69 % lipputulokertymästä, BC lippujen osuuden 10 % ja ABC lippujen 14 %. Loput vyöhykkeet tuovat 7 % lipputulosta. HSL:n hallitus päättää lippujen hinnoista erikseen omana asianaan syksyn 2018 aikana.

Syksyllä 2018 HSL on ottamassa käyttöön vuosilipun, joka laskutetaan kuukausittain. Vuosilippu tulee olemaan noin 10 % edullisempi kuin tavallinen kausilippu.

Matkustajamäärän arvioidaan kasvavan noin 1,5 %.

Lipputulosten arvioidaan vuonna 2020 olevan 376,9 milj. euroa ja 382,6 milj. euroa vuonna 2021.

Helsingin kuntaosuuden on vuonna 2019 arvioitu olevan 217,1 milj. euroa. Vuoden 2018 kuntaosuuden toteutumaennuste on 194,6 milj. euroa. Helsingille on kertynyt ylijäämää aiemmilta vuosilta yhteensä 39,7 milj. euroa.

Tarkastusmaksua esitetään korotettavaksi 80 eurosta 100 euroon.

Keskeisiä muutoksia suunnitelmakaudella

Uusittu kaarimalliin perustuva vyöhykehinnointelu otetaan käyttöön vuonna 2019. Vyöhykemallin myötä lipputuotteet ja hinnoittelu muuttuvat merkittävästi.

Bussiliikenteessä kilpailutetaan ensimmäiset kohteet, joissa käytetään ladattavia sähköbussseja. Vuonna 2019 aloitetaan liikenne sähköbussseilla osalla Leppävaaran liityntäliikenteestä. Leppävaaran terminaalin latausjärjestelmä hankitaan HSL:n kilpailuttamana palveluna.

MAL 2019 suunnitelma valmistuu vuoden 2019 alussa. Suunnitelman pohjalta tehdään MAL-sopimuksen 2020–2023 valmistelu ja käydään sitä koskevat neuvottelut. Vuoden 2020 alussa ohjelmoidaan seuraava MAL 2023 suunnittelukierros ja valmistellaan sitä koskeva puiteohjelma ja tarvittavat sopimukset hyväksyttäväksi.

Merkittävimmät liikenteen palvelutasomuutokset suunnitelmakaudella ovat:

- runkolinja 500 Itäkeskus-Munkkivuori aloittaa elokuussa 2019
- runkolinja 510 Herttoniemi-Tapiola aloittaa elokuussa 2019
- runkolinja 570 Mellunmäki-Aviapolis aloittaa syksyllä 2020
- runkolinja 200 Elielinaukio-Espoon keskus syksyllä 2020
- osa Hämeentietä keskustaan ajavasta bussiliikenteestä siirretään kulke-maan Kalasataman terminaaliin syksyllä 2020
- raitioliikennettä kehitetään RAILI-linjastosuunnitelman mukaisesti.

Esittelijä

kaupunkiympäristön toimialajohtaja
Mikko Aho

Lisätiedot

Markku Granholm, liikenneinsinööri, puhelin: 310 37121
markku.granholm(a)hel.fi

Liitteet

-
- 1 Lausuntopyyntö HSLn kuntayhtymän alustavasta toiminta- ja taloussuunnitelmasta 2019 2021
  - 2 Alustava toiminta ja taloussuunnitelma 2019 2021, HSL

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano